

Dokument nr. 8:16

(2003-2004)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Åslaug Haga og Inger S. Enger

Forslag fra stortingsrepresentantene Åslaug Haga og Inger S. Enger om generelt fritak fra å betale merverdiavgift for arbeid på fredede bygninger og anlegg i privat eie, eller kompensasjonsordninger med tilsvarende effekt

Til Stortinget

BAKGRUNN

Vel 4 150 bygninger og enkeltobjekter i Norge er fredet med hjemmel i kulturminneloven. Byggverk fra før 1537 er automatisk fredet. I tillegg er erklærte stående byggverk fra perioden 1537-1650, samiske bygninger eldre enn 100 år og bygninger på Svalbard fra før 1. januar 1946 automatisk fredet. Kulturminner som ikke er automatisk fredet, kan fredes av Riksantikvaren ved enkeltvedtak.

Fredning er et kvalitetsstempel. Når et byggverk fredes, er det fordi det har betydning for hele nasjonen, og fordi det har unike kvaliteter som må sikres en forutsigbar framtid. Fredning skal sikre varig vern av et representativt utvalg kulturminner og kulturmiljøer, slik at de kan gi et best mulig bilde av den historiske utviklingen av vårt fysiske miljø.

Fredning gjelder vanligvis hele anlegg eller en bygning, med konstruksjon og eksteriør. Fredning kan omfatte interiør, i tillegg til fast inventar som skap og ovner. I henhold til kulturminneloven kan også området rundt et fredet kulturminne fredes, for å "bevare virkningen av kulturminnet i miljøet" som det heter i loven.

Minst 2 300 fredede bygninger er i privat eie. I tillegg kommer et foreløpig ukjent antall automatisk fredede samiske bygninger, og bygninger oppført mellom 1537 og 1649. De fleste private eiere har en eller to fredede bygninger, mens enkelte kan ha opp til 10-20 å ta hånd om. I noen tilfeller er også bygningenes omgivelser fredet, som eksempelvis hager, alleer og kulturmark.

Etter plan- og bygningsloven har alle som eier et hus en generell plikt til å holde det ved like. Vedlikeholdet av en fredet bygning er i tillegg underlagt kulturminneforvaltningens overvåking, og det kan stilles krav om at arbeider skal utføres på antikvarisk måte. Dette er i regelen dyrere enn alminnelig vedlikehold.

En eier av et fredet kulturminne har muligheter til å søke midler fra forskjellig hold. De midlene kulturminneforvaltningen rår over, er rettet mot private eiere. Offentlige tilskuddsmidler strekker imidlertid ikke til for å kunne dekke behovet. Det er derfor nødvendig å se på andre virkemidler som kan lette byrden for private eiere av kulturminner.

Stortinget har fastsatt følgende resultatmål for kulturminnevernet:

1. Det årlige tapet av kulturminner og kulturmiljøer som følge av fjerning, ødeleggelse eller forfall skal minimeres, og skal innen år 2008 ikke overstige 0,5 pst. årlig.
2. Det representative utvalget av kulturminner og kulturmiljøer skal bevares i en tilstand som tilsvarende 1998-nivå, og fredede bygninger og anlegg skal ha ordinært vedlikeholds-nivå innen år 2010.
3. Den geografiske, sosiale, etniske og tidsmessige bredde i varig vernede kulturminner og kulturmiljøer skal bedres, slik at svakt representerte og manglende hovedgrupper er representert med flere objekter innen 2004 i forhold til 1998-nivå.

I St.meld. nr. 25 (2002-2003) om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, går det fram at det at det står dårlig til på kulturminnefeltet:

- Det gjenstår mye for å nå resultatmålet om å redusere tapet av kulturminner fra om lag 1 pst. i dag til 0,5 pst. årlig innen 2008.

- Mange vedtaksfredede bygg er generelt i for dårlig forfatning som følge av mangelfullt vedlikehold gjennom en årrekke. Bare om lag 13 pst. av landets stående fredede bygg og anlegg har ordnært vedlikeholdsnivå.

Dessverre viser det seg altfor ofte at den offentlige støtten til eiere av fredede bygninger og anlegg er mangelfull. Mange kulturminner blir for dårlig vedlikeholdt og forfaller. Det er derfor behov for generelle økonomiske virkemidler i forhold til denne eiergruppen som forvalter store samfunnsverdier på vegne av fellesskapet uten tilstrekkelig offentlig støtte. Slike virkemidler vil være avgjørende for at de nasjonale resultatmålene på kulturminnefeltet blir oppfylt.

Mange land i Europa har egne skatteregler når det gjelder utgifter til vedlikehold av fredede bygninger. Eksempler på dette er Danmark, Finland, Storbritannia, Nederland og Frankrike. Ordninger med redusert eller refundert merverdiavgift for utgifter til vedlikehold av fredede bygninger eksisterer i Danmark, Storbritannia, Nederland og Frankrike. Dette kommer fram av en undersøkelse der Riksantikvaren i Norge har henvendt seg til tilsvarende offentlige instanser i andre europeiske land.

Det er økende bevissthet i hele den vestlige verden om at kulturminner spiller en viktig rolle for å

dyrke fram et steds særpreg. Lokalsamfunn og regioner som klarer å ta vare på kulturminnene og utnytte de mulighetene som ligger i kulturarv og historie, har bedre muligheter for å skape arbeidsplasser og få en positiv økonomisk utvikling. Kulturminner er blant annet en svært viktig bidragsyter for å skape inntekter fra turisme. Bare en mindre del av inntektene legges igjen ved selve kulturminnet, mens det blir store ringvirkninger innen overnattingstilbud, varehandel mv. i området. Det er gjort beregninger som viser at for hver krone som blir investert i å drive og vedlikeholde kulturminner, får samfunnet det tidobbelte tilbake.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å innføre generelt fritak fra å betale merverdiavgift av varer og tjenester som brukes i forbindelse med arbeid på fredede bygninger og anlegg i privat eie, eller kompensasjonsordninger med tilsvarende effekt.

12. desember 2003